

Därför får arbetslösheten aldrig försvinna

EN ARTIKEL OM DEN "NATURLIGA ARBETSLÖSHETEN" AV DAN JOSEFSSON

NATURLIG
NAIRU
RETSLO

BILD: ANDERS BIRGERSSON · GÖRAN UHLIN

Bakom alla löften om att bekämpa arbetslösheten döljer sig en verklighet till vilken mycket få svenskar har tillträde. I denna tysta värld är politiker, ekonomer och ekonomijournalister överens om att arbetslösheten aldrig mer ska få sjunka under en viss nivå.

Om detta ändå skulle hända har Riksbanken i uppdrag att öka arbetslösheten.

Välkommen till NAIRU – den enda verkligheten.

Vad gömmer sig egentligen bakom talat om att halvera arbetslösheten?

Måndagen den 31 mars 1997. Det är annandag påsk och de flesta svenskar som har ett jobb att gå till slipper gå dit idag. På Stockholms gator är trafiken gles och på trottoarerna syns ovanligt många familjer som gett sig ut på promenad efter en sen frukost.

Det är en lat dag och kvällstidningarna räknar med god lösnummerförsäljning. Aftonbladet har för säkerhets skull bullat upp med en matbilaga där festtraktörerna Ulf och Kicke visar bilder på åtande kändisar. Här ses prinsessan Lilian peta i en smörstekt abborre.

Men det riktigt intressanta i Aftonbladet är inte bilagan utan artikeln på sidan 10. Rubriken lyder "Ge oss jobb – så röstar vi på er", och det handlar förstas om socialdemokraternas vikande opinionssiffror, bara 26,6 procent av väljarna skulle ha röstat på s om det hade varit val idag. Aftonbladet har kompletterat Sifos undersökning med att fråga 25 svenskar **varför** de inte längre vill rösta på socialdemokraterna. Svaret är entydigt: sossarna har misslyckats med arbetslöshetsfrågan och förtjänar därför inget förtroende från väljarna.

Artikeln är ett dussinjobb, ett sådant som reportrar tvingas göra när det saknas bra idéer på redaktionen. Ändå läser jag varje ord med stort intresse. Jag vet nämligen att reportern har missat en oerhört viktig detalj.

Nämligen att det idag inte finns några planer på att avskaffa arbetslösheten i Sverige.

Reportern har uppenbarligen inte hört talas om NAIRU.

SÅ HÄR ÄR DET: Det finns bara en svensk politiker som öppet talar om NAIRU. Hon är folkpartist, heter Anne Wibble och var finansminister i den förra regeringen. När

Wibble och hennes kollegor i oktober 1991 installerade sig i Rosenbad hade man en väl utarbetad plan: man skulle bekämpa inflationen.

Sverige hade nämligen för hög inflation för att få gå med i den europeiska monetära unionen, EMU. Men nu var det dags att ändra på den saken.

Sverige var vid slutet av 80-talet ett mycket bra land att leva i, även för den som saknade privat förmögenhet. Arbetslösheten låg på mellan en och två procent, vilket nästan är att betrakta som full sysselsättning. Svenska ungdomar som gått ut skolan

Ann Wibble

och ville skaffa jobb för att få råd med eget boende hade lättare än några andra ungdomar i Europa att förverkliga detta.

Men nu skulle Carl Bildt och Anne Wibble alltså bekämpa inflationen, och ansåg sig dessutom ha funnit bästa metoden: man skulle höja arbetslösheten.

För den som inte är ekonom kan det te sig smått otroligt att Sveriges statsminister och hans finansminister medvetet ville höja arbetslösheten. Men för de ekonomer som ofta syns i TV-soffor och på debattsidor är det helt naturligt. Enligt rådande national-ekonomisk teori är full sysselsättning helt

enkelt inte bra för Sverige. För att komma fram till denna slutsats resonerar ekonomerna ungefär så här:

Om alla har jobb blir det ont om ledig arbetskraft. Företag som vill anställa måste därför locka med högre lön, bättre arbetsmiljö och andra fördelar. Det gör produktionen dyrare, och vinsterna sjunker. För att kompensera sig höjer företagen priserna på sina produkter, vilket startar en inflation. Detta leder i sin tur till att de anställdas lön blir mindre värd, och de kompenserar sig då med högre lönekrav, som företagen måste acceptera om de vill ha någon personal. Och så börjar alltihop om från början igen. Resultatet blir, enligt teorin, en uppåtgående spiral av ständiga pris- och lönehöjningar. Detta kallas en accelererande inflation och är inte bra alls. Därför måste lönerna hållas nere.

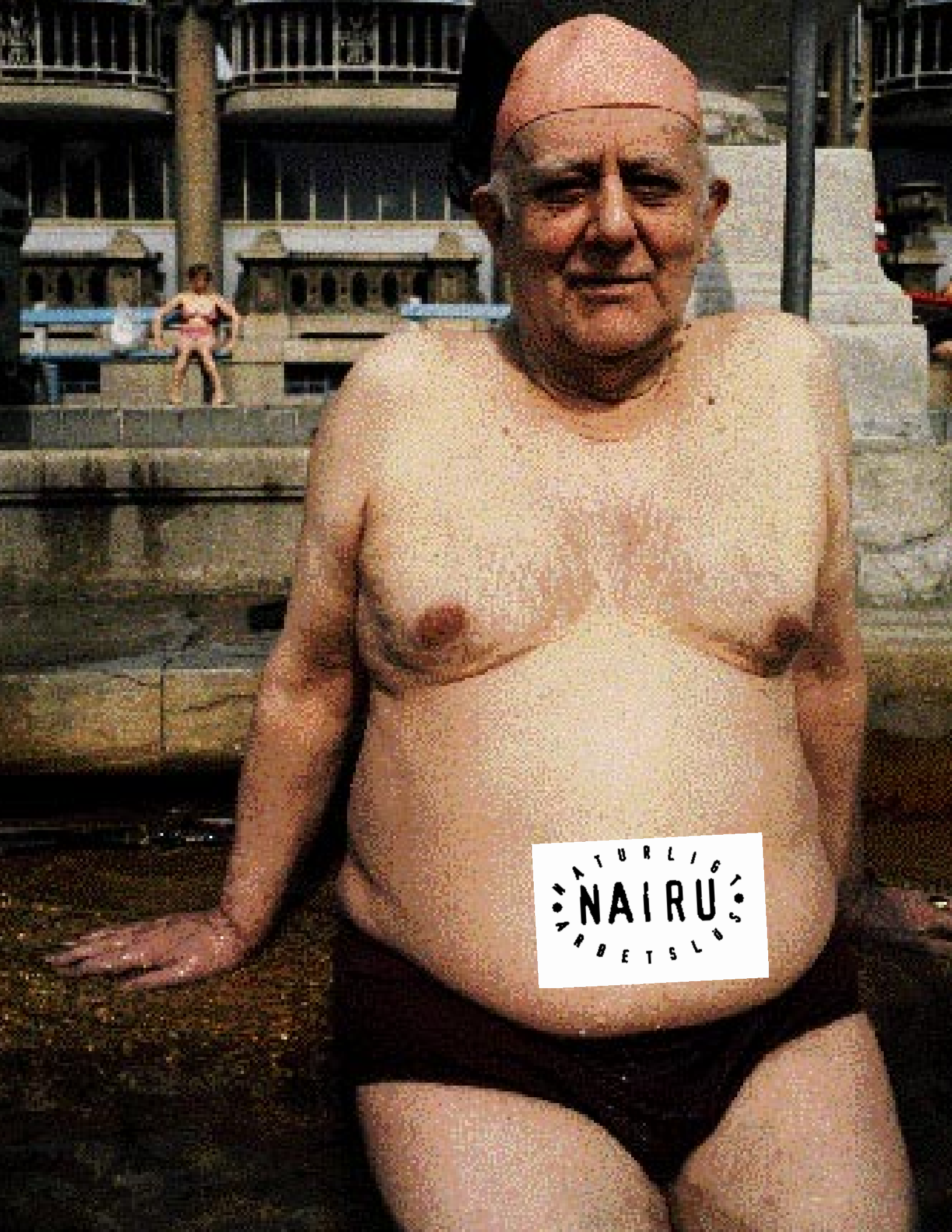
(Man skulle naturligtvis lika gärna kunna säga att det är företagets vinstkrav som måste hållas nere, och det säger vissa ekonomer, men det är inte de som blir publicerade på Dagens Nyheters debattsida.)

HUR HÅLLER MAN då tillbaka lönerna? Jo, resonerar landets tongivande ekonomer, genom att höja arbetslösheten. Då kommer folk att bli så oroliga för att förlora jobbet att de inte vågar kräva högre lön. Priserna behöver då inte höjas och inflationen sjunker.

Och det var precis vad den nytillsatta regeringen ville åstadkomma 1991.

Frågan var bara hur många svenskar som skulle behöva få sparken.

Anne Wubbles ekonomiska rådgivare startade sina datorer, klickade igång sina kalkylprogram och räknade. Och ut i andra änden kom den siffra som Aftonbladets reporter inte vet existerar; NAIRU. Namnet är en förkortning av "The Non-Accelerating Inflation Rate of Unemployment", vilket

NATURLIG
NAIRU
DETSLO

"Det är inte lätt att svara på frågan hur man får ned arbetslösheten. Kanske kan man lika gärna fråga hur man får vackert väder."

OINFORMERAD REPORTER I P1, MARS 1997.

betyder ungefär "Icke inflationsdrivande arbetslöshetsnivå", men bland vännerna kallas den "jämviktsarbetslöshet", "naturlig arbetslöshet" eller rätt och slätt NAIRU.

TEORIN ÄR LIKA ENKEL som grym. Om arbetslösheten ligger på den NAIRU-nivå som ekonomerna räknat fram rör sig inflationen varken upp eller ned. Om man vill få inflationen att sjunka, vidtar man åtgärder så att fler får sparken. Detta kan göras på olika sätt. Det enklaste är att helt enkelt avskeda personal ur den offentliga sektorn. En annan

variant är att riksbanken höjer räntorna så att företagen inte har råd att investera, vilket i förlängningen leder till att de behöver mindre personal.

Att Anne Wibble och Carl Bildt verkligt kallt planerade att höja arbetslösheten vet vi. Det har Anne Wibble själv berättat i en bok som heter "Ekonomerna i debatten". Wibble skriver:

"Den så kallade NAIRU (Non Accelerating Inflation Rate of Unemployment), jämviktsarbetslösheten (den arbetslöshetsnivå

BILD: EVA STACKELBERG - MIKAEL PREY

som är förenlig med icke accelererande löner och priser) ansågs vara 3 procent, men för att få ner inflationen skulle det komma att krävas en period av högre arbetslöshet.”

Huruvida den borgerliga regeringen verkligen upplevde att den hade mandat från väljarna att aktivt öka arbetslösheten skriver Anne Wibble ingenting om. Däremot minns hon att professor Assar Lindbeck höjde ett varningens finger, inte av medkänsla för de människor som inom kort skulle förlora sina jobb, utan av omtanke om den borgerliga regeringens väl och ve. Wibble skriver:

”Den mest extrema varningen våren 1991 kom från Assar Lindbeck: Orkar en borgerlig regering stå emot när arbetslösheten stiger till 6 procent under den tid det tar att anpassa kostnadsläget?”

Sagt och gjort. Genom massuppsägningar i den offentliga sektorn höjde regeringen Bildt målmedvetet arbetslösheten i ett tempo som Sverige inte upplevt sedan i början av 30-talet.

Det man inte räknat med var den depression som breddade ut sig på grund av alla avskedanden. Svenska folket slutade helt enkelt att konsumera, småföretagarna kunde inte längre hitta någon som ville köpa deras varor eller tjänster och konkurserna kunde räknas i tusental. När processen var över hade arbetslösheten mångdubblats.

Men det funkade. Inflationen försvann.

SEDAN SA SVENSKA FOLKET SITT och den borgerliga regeringen fick packa ihop.

Socialdemokraterna tillträdde – och fortsatte den borgerliga åtstramningspolitiken.

Under rådande massarbetslöshet genomförde man den kraftigaste budgetåtstramning som gjorts av något land i modern tid. Erik Åsbrink utnämnde Sverige till ”världsmästare i budgetsanering” och att arbetslös-

heten fortsatte att rusa uppåt var en förutsedd konsekvens.

Varför denna politik? Därför att socialdemokraterna också vill ha in Sverige i EMU och därför räknat fram en egen NAIRU-nivå under vilken arbetslösheten inte får sjunka. Enda skillnaden är att socialdemokraterna inte skriver böcker om saken. En socialdemokrat beräknar sin NAIRU-nivå, anpassar politiken efter resultatet och håller sedan tyst.

Hur många människor menar socialde-

Per Gunnar Berglund

BILD: MARIA SÖDERBERG

mokraterna måste gå arbetslösa för att inte ekonomin ska rasa ihop? Svaret är inte givet, för hemlighetsmakeriet är omfattande. Den senaste siffran jag sett är från 1995, då riksbankens dåvarande chefekonom i en intervju med Lunds universitets skoltidning lät undslippa sig att riksbanken räknade med en NAIRU på sju procent. Han bet sig säkert i tungan efteråt. Frågan är hur mycket NAIRU ökat sedan dess.

Jag börjar med att ringa till konjunkturinstitutet.

Den kvinnliga ekonomen är vänlig och hjälpsam, men mycket försiktig med vad hon säger.

ETC: Jag skulle vilja veta vilken NAIRU-

nivå Sverige ligger på för tillfället.

– Jaa... finansdepartementet räknar på det där och jag har siffrorna, men dem vågar jag inte lämna ut. Det är ju lite känsligt det där.

ETC: För två år sedan sa chefekonomen på Riksbanken att NAIRU låg på sju procent. Det vore intressant att veta hur stor siffran är idag.

– Jaa... den är ganska hög skulle jag tro.

ETC: Det tror du?

– Jaa...

ETC: Men det är känsligt?

– Ja, och jag har ju lite svårt att tro på de här modellerna också. Och jag har sluppit att räkna på dem.

ETC: Men det måste väl finnas någon som tror på modellen eftersom man faktiskt räknar ut NAIRU-nivåer?

– Vi använder det inte, inte så vi talar om det. Men det är klart att på något sätt har man väl motsvarande tankevärld i bakhuvudet när man gör prognoser.

NAIRU visar sig vara ett ännu känsligare kapitel än jag trott och jag kommer inte längre med ekonomen på konjunkturinstitutet. Det känns som att snoka i ett tvivelaktigt genetiskt experiment som ingen öppet vill erkänna sig delaktig i, trots att alla på ett eller annat sätt är inblandade. Om så bara ”i bakhuvudet”.

SOM ALLTID NÄR DET GÄLLER tvivelaktiga experiment finns det motståndare. En av dem är ekonomen Per Gunnar Berglund, som i sin bok ”Konsten att avskaffa arbetslösheten” hårt kritiserar idén att det skulle existera en nödvändig arbetslöshet. Istället visar han i detalj hur Sverige skulle kunna återfå full sysselsättning.

Han kommer punktligt till lunchrestaurangen där vi stämt möte, och visar sig vara en 31-åring med skägg och Diesel-täckjacka. Vi slår oss ner vid bordet, dagens fisk

kommer in och jag startar bandspelaren.

ETC: Hur avskaffar man arbetslösheten?

PGB: Genom att öka den offentliga efterfrågan på varor och tjänster. Det gör man antingen genom att den offentliga sektorn anställer folk, eller genom att den beställer tjänster från underleverantörer. Det får nämligen den största spridningseffekten.

ETC: Vad är en spridningseffekt?

PGB: En spridningseffekt är en sidos-effekt som uppstår när människor får jobb. I och med att de också får en inkomst kommer de att börja spendera pengar, som i sin tur leder till att någon annan får jobb med inkomst som kan spenderas, och så vidare. När så efterfrågan på tjänster och varor från privata företag ökar kommer dessa att behöva bygga ut sin kapacitet, det vill säga investera. Genom att anställa i den offentliga sektorn skapar man helt enkelt motiv för den privata sektorn att investera, plus att det skapas nya jobb när folk använder sin lön till att handla av varandra.

ETC: Men hur ska Sverige ha råd att satsa pengar på den offentliga sektorn?

BGB: Ha råd? Det är en fullständigt lysande affär för staten.

Sedan förklarar Per Gunnar Berglund hur staten kan tjäna pengar på att anställa människor i offentlig tjänst. Så här ser hans uträkning ut:

OM STATEN LÄGGER EN KRONA på att till exempel anställa en arbetslös undersköterska kommer 60 öre av den spenderade kronan att komma tillbaka i form av skatt. Dessutom kommer staten att spara 30 öre i a-kassa eller socialbidrag som undersköterskan inte längre behöver eftersom hon får lön. Sammanlagt får staten alltså tillbaka 90 öre för varje krona den spenderar på offentliga anställningar. Och då har vi inte räknat med den synnerligen välbehövliga arbetsinsats

som undersköterskan utför. Men Per Gunnar Berglund har inte räknat färdigt än.

Han menar nämligen att spridningseffekterna fördubblar den krona som staten skickar ut som lön till undersköterskan. Sveriges bruttonationalprodukt ökar alltså med hela två kronor. Och eftersom staten får in 60 öre i skatt även på den andra kronan, och dessutom sparar ytterligare 30 öre på att slippa betala ut a-kassa och bidrag blir resultatet enligt Per Gunnar Berglunds uträkningar följande: För varje krona staten spenderar på offentliga anställningar kommer 1 krona och 80 öre tillbaka igen. En ren vinst på 80 öre. Och då menar han ändå att han räknat lågt, eftersom spridningseffekterna mycket väl kan innebära en flerdubbling av den ursprungliga kronan.

OFFENTLIGA INVESTERINGAR är alltså enligt detta sätt att räkna en mycket bra affär för staten, förutom att de kan återge Sverige världens bästa sjukvård, sätta större delen av befolkningen i arbete och på sikt leda till sänkt skatt eftersom skatteinkomsterna blir så enorma när alla jobbar.

PGB: Det här fenomenet, att ju mer man spenderar desto mer får man in, kallas för budgetparadoxen. Och det är först när vi fattar budgetparadoxen som vi överhuvudtaget kan få någon ordning på vad som hänt i det här landet från 50-, 60-talet och framåt. Då hade vi ständigt ökande offentliga utgifter och alltid överskott på budgeten trots att skatterna var lägre än idag. Hur kan det komma sig? Jo, tack vare budgetparadoxen. På 70-talet planar det ut, och på 80-talet så har man stramat åt den offentliga sektorn och då får vi allt större budgetproblem eftersom man inte får in något när man inte satsar något. Så helt plötsligt kan man ju begripa vad fan det var som hände när Wibble tog över. Inte var det för att hon var så generös som vi fick ett underskott i statskassan, utan

det berodde helt enkelt på att hon skar ned. Ju mer de skär desto större blir underskottet.

Men NAIRU då? Enligt de tongivande ekonomerna kan man ju inte sänka arbetslösheten under en viss nivå utan att inflationen skenar. Hur löser Per Gunnar Berglund det problemet? Det visar sig att han inte alls tror på NAIRU.

PGB: Det har i flera hundra år funnits en föreställning om att det är nödvändigt att ha en viss arbetslöshet för att ett samhälle ska fungera. De gamla marxisterna talade om att en kapitalistisk ekonomi måste ha en industriell reservarmé av människor som inte har något jobb. Och den gamla marxistiska bråten kommer igen bland nyliberala tänkare i den moderna ekonomin.

ETC: Men detta sa väl marxisterna som kritik mot det kapitalistiska samhället?

PGB: Precis, marxisterna tyckte att det var skit att det fanns en naturlig arbetslöshet, och därför skulle man krossa systemet. Medan nyliberaler som Wibble säger att ja, nu är det tyvärr så att vi måste ha en viss arbetslöshet för att kunna behålla vår ekonomiska frihet i övrigt.

ETC: Men är det sant, måste det finnas en massa arbetslösa människor för att ekonomin ska hålla ihop?

PGB: Nej. Framför allt kan man fråga sig om inflationen verkligen behöver accelerera. Det kan mycket väl vara så att det räcker med en engångshöjning av inflationen, så att den till exempel stannar på sju procent när vi har full sysselsättning istället för att ligga på två procent när vi har arbetslöshet. Alla empiriska bevis som finns idag pekar på att det faktiskt är på det viset. Föreställningen om en acceleration är alltså helt enkelt empiriskt fel.

ETC: Går det att ha en inflation på, säg, sju procent, i Sverige?

PGB: Ja, alla är överens om att det inte är några problem med en viss inflation. Jag

Vad händer om inflationen
blir för liten?

BILD: LARS FORSSTEDT

Vad händer om arbetslösheten blir för stor?

”Vi har råd med massarbetslöshet”

RUBRIK I DN, APRIL 1997.

”Massarbetslöshet är som mordbrand”

WILLIAM VICKREY, NOBELPRISTAGARE.

skulle säga att den nedre gränsen ligger på en till två procent och den övre på mellan sju och åtta. Högre än så ska man akta sig för.

Det Per Gunnar Berglund säger är alltså att själva grundbulten i NAIRU-resonemang-
et, att inflationen accelererar om arbetslösheten sjunker under en viss nivå, är felaktig. Och det visar han sig vara långt ifrån ensam om att tycka. Ett par dagar efter intervjun upptäcker jag att den amerikanske nationalekonomen Robert Eisner, som arbetar på universitetet i Chicago, har kommit fram till precis samma sak.

När han testat NAIRU-teorin med hjälp av den amerikanska regeringens egen datamodell för NAIRU-analys har det visat att inflationen inte alls accelererar när arbetslösheten sjunker. Den stiger istället en bit och lägger sig sedan stilla.

I rapportens slutkläm skriver han:

”Resultaten som här redovisats visar att det inte finns något empiriskt stöd för NAIRU eller för en politik som bygger på NAIRU. De visar att vi inte har någon hållbar grund för att medvetet höja arbetslösheten.”

En annan tung kritiker av NAIRU var William Vickrey, den amerikanske nationalekonomen som dog tre dagar efter att han fått nobelpriset i ekonomi hösten -96.

I sin sista artikel, skriven i oktober 1996, gör William Vickrey upp räkningen med alla de ekonomer världen över som accepterat arbetslösheten som något nödvändigt. Vickrey skriver:

”Fem procents arbetslöshet skulle knappt ens vara acceptabelt om det innebar att alla anställda fick två obligatoriska semesterveckor om året utan betalning. Men det är fullständigt oacceptabelt när det innebär arbetslöshet på 10, 20 och 40 procent bland svaga grupper, något som leder till fattigdom, hemlöshet, familjesplittring, drogmissbruk och kriminalitet. Brottsligheten som genomsyrar våra städer kan till stor del tillskrivas det faktum att en hel generation för första gången i historien vuxit upp utan att ens tillfälligt få uppleva en någorlunda full sysselsättning.”

FRÅGAN SOM INFINNER SIG efter att man tagit del av en så förkrossande kritik av NAIRU-teorin är följande: Hur i hela världen kunde den borgerliga regeringen bli så förtjust i en ekonomisk beräkningsmetod som av flera tunga ekonomer dömts ut som värdelös och till och med farlig?

Svaret hittar man som så ofta genom att läsa affärstidningar. Där beskrivs de åtgärder som krävs för att NAIRU ska sjunka. Och att läsa den uppräkningsen är ungefär som att läsa innantill ur moderata samlingspartiets partiprogram.

Poängen är nämligen att ju osäkrare folk är på att få behålla sina jobb, och ju lägre lönerna är, desto fler kan få jobba utan att inflationen accelererar.

Om arbetsrätten avskaffas så att folk kan få sparken med omedelbar verkan om de skulle kräva för mycket lön, om a-kassan minskas så att den grupp som fortfarande är arbetslös blir mer desperat och därför kämpar mer förtvivlat för att få jobb, och om skillnaden mellan höga och låga löner ökar så kommer alltså den svenska NAIRU-nivån att sjunka. Fler tillåts jobba, men priset är otrygghet och fattigdom.

Och någon full sysselsättning blir det aldrig tal om i NAIRU:s Sverige. I USA, där det inte existerar någon anställningstrygghet, där de lägsta lönerna är så låga att man inte kan försörja sig ens på två heltidsjobb,

där bara 14 procent av de som jobbar är med i facket och där arbetslöshetsersättningarna är fruktansvärt små ligger NAIRU idag på mellan fem och sex procent.

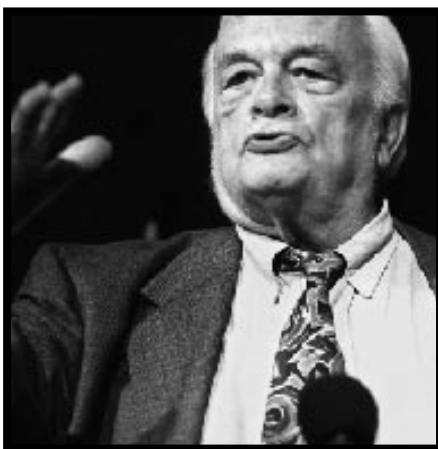
Även om arbetsmarknaden avreglerades helt och hållet i Sverige skulle alltså många av oss ändå tvingas gå arbetslösa.

NU ÄR DET DAGS att höra vad riksbanken har att säga om NAIRU. Jag blir kopplad till prognoschefen Per Jansson.

ETC: Hej, jag ringer från tidningen ETC. Vilken NAIRU-nivå ligger Sverige på idag?

– Det är väl ett projekt som pågår att göra sådana där kalkyler... så vi har väl inte i det här läget något resultat som vi vill gå ut med.

ETC: I en intervju 1995 säger riksbankens förre chefekonom att NAIRU då skulle vara sju procent. Så siffran har ju släppts tidigare...

William S. Vickrey

BILD: PRESENS BILD

Per Jansson

– Vi gör ju vissa kalkyler, men som jag sa är vi inte riktigt färdiga med det.

Per Jansson vill verkligen inte tala om vilken NAIRU riksbanken räknar med. Kanske får han inte. Ett uttalande från riksbanken kan få stora konsekvenser både för regeringens politik och hos den så kallade marknaden. Men jag har en annan viktig fråga om riksbankens roll i NAIRU-spelet.

ETC: Säg att vi räknat fram en viss NAIRU-nivå och att arbetslösheten av någon anledning skulle sjunka under den nivån. Då ska väl riksbanken i princip höja räntorna så att vi får upp arbetslösheten igen?

– Precis. Om den faktiska arbetslösheten faller under NAIRU då skulle den där teorin

säga att då uppstår ett inflationstryck. Och det äventyrar inflationsmålet. Då ska man försöka korrigera det.

Det här är fikonspråk för någonting som egentligen är mycket enkelt. Riksbanken har ett enda mål och det är att hålla nere inflationen i Sverige. Om NAIRU-teorin säger att arbetslösheten är för låg, så ska åtgärder vidtas så att den höjs. Inflationsmålet är allt. Men frågan kvarstår. Hur stor är socialdemokraternas NAIRU-nivå? På riksbanken kommer jag inte längre. Återstår finansdepartementet.

Och den här gången har jag tur. Jag blir kopplad till en departementssekreterare som visserligen svarar tveksamt och dröjande, men som inte är lika bra på att hålla tyst.

Bandet rullar.

ETC: Jag undrar vilken NAIRU-nivå finansdepartementet räknar med att Sverige ligger på nuförtiden.

– Jaaa... jag vet inte om det finns någon exakt sådan NAIRU-nivå. Det där är ju väldigt omdiskuterat.

ETC: Men någon typ av uträkningar gör väl ändå finansdepartementet?

– Ja, precis, men det är väldigt vanskligt att säga någon exakt nivå. Inför budgetpropositionen räknade vi väl med att den strukturella arbetslösheten vid år 2000 låg på nio och en halv procent. Om man nu ska kalla det för strukturarbetslöshet eller vad man ska kalla det.

ETC: Och hur definierar vi nu strukturarbetslöshet, bara så jag får det rätt?

– Ja, om man vill kalla det strukturarbetslöshet eller jämviktsarbetslöshet eller NAIRU...

ETC: Hur använder man en sådan siffra?

– Ja... när vi räknar... vi försöker göra en bedömning av vilka möjligheter som finns för en högre tillväxt och hur mycket arbetslösheten kan minska liksom, under den här perioden.

ETC: Innan inflationen ökar?

– Precis. Och hur stort gap vi har i ekonomin så att säga, och därifrån försöker man göra en bedömning, och då har vi liksom antagit då att strukturarbetslösheten ligger på 9,5 procent.

ETC: Men om man skulle hamna under den här NAIRU-nivån som man räknar fram med de här modellerna då skulle man få en accelererande inflation?

– Ja, just det. Precis.

ETC: Hur stor är den totala arbetslösheten idag?

– Ja, i februari så låg den väl på 13,6 eller något sådant.

ETC: Och hur stor del av det var öppen arbetslöshet?

– Den öppna låg väl strax under 9.

Jag skriver ned siffrorna i mitt anteckningsblock. Idag har vi alltså fem procent dold och nio procent öppen arbetslöshet. Det är den öppna delen Göran Persson lovat att halvera. Om vi därför tar bort hälften blir det fyra och en halv procent kvar. När vi sedan lägger till den oförändrade dolda arbetslösheten blir resultatet att vi ska ha 9,5 procent arbetslöshet år 2000.

Jäklar.

Det är ju finansdepartementets NAIRU för år 2000.

ETC: Om vi halverar den öppna arbetslösheten till år 2000 och ingenting annat förändras i ekonomin eller i arbetsmarknadens sätt att fungera, så kan vi alltså inte gärna sänka den mer sedan för då får vi en accelererande inflation?

– Ja, precis, om inget annat inträffar och det är jämviktsläge för övrigt i ekonomin.

Jag lägger på luren och stirrar på siffrorna.

Tanken svindlar. I Göran Perssons regeringsförklaring står det så här:

”Att halvera arbetslösheten är regeringens främsta och allt annat överskuggande uppgift. År 2000 skall den öppna arbetslösheten vara högst fyra procent.”

Göran Persson hade i sin regeringsförklaring lika gärna kunnat skriva:

”Att bekämpa inflationen är regeringens allt annat överskuggande uppgift. År 2000 skall den öppna arbetslösheten vara minst fyra procent”.

Och även om regeringen velat sänka arbetslösheten mer hade det inte gått. Riksbanken kommer då att pressa upp arbetslösheten till NAIRU-nivån igen. Det uppdraget har riksbanken fått från riksdagen och regeringen.

Idag är 710 000 personer arbetslösa i Sverige. Regeringens målsättning är alltså att två tredjedelar av dessa, eller 430 000 människor, ska vara arbetslösa också efter år 2000.

Kanske borde Aftonbladet göra en enkätundersökning och fråga vad de tycker om det?

DAN JOSEFSSON

Vem uppfann NAIRU? (och var bor han?)

BILD: PER HÄGGLUND

Föreställningen att en viss del av befolkningen alltid måste vara arbetslös är inte ny. I början av 60-talet satt den amerikanske ekonomen Milton Friedman och funderade på hur man skulle få ned inflationen. Friedman och hans kollegor på Chicagos universitet hade gjort sig kända för att propagera för en nästan helt fri marknad med minimal statlig eller demokratisk inblandning. Deras teorier fick namnet ”Chicagoskolan” och gjorde Milton Friedman till en hatad man. När han 1976 fick nobelpriset och skulle hålla sitt nobeltal på Handelshögskolan i Stockholm var demonstrationerna så våldsamma att han tvingades eskorteras dit av polis. Vid det laget hade Friedman haft ett finger med i utformningen av den chilenska militärjuntans ekonomiska politik.

Milton Friedmans lösning på inflationsproblemet var mycket enkel: han deklarerade att arbetslösheten aldrig får sjunka under en viss nivå. Denna nivå döpte han sedan pedagogiskt till den ”naturliga arbetslösheten”.

Cynismen i denna ”lösning” var svår att missa. För att det ekonomiska systemet ska fungera måste de som arbetar alltid slåss med varandra om jobben, och bjuda under varandra när det gäller lön, säkerhet och trygghet. Arbetslösheten förvandlades därmed från politiskt misslyckande till politisk framgång.

Det här blev för mycket för många politiker och man skrotade därför begreppet ”naturlig arbetslöshet” och döpte istället fenomenet till ”jämviktsarbetslöshet” eller det mer kryptiska NAIRU. När den här artikeln skrivs har Dagens Nyheters ledarsida gått ännu ett steg. Där föreslås i god Orwellsk tradition att naturlig arbetslöshet bör döpas om till ”jämviktssysselsättning”.

Under 70-talet fick Friedmans idéer dåligt gehör. Istället satsade man i de flesta länder på en mycket mjukare linje där grundtanken var att alla skulle ha rätt till ett jobb. Man drev därför så kallad utjämningspolitik.

Svenska ekonomer och politiker blev världsledande på den sortens politik och Sverige blev känt som ett humant land vars innevånare hade det bra.

Men under 80-talet hände något. Fler och fler ekonomer anslöt sig till Milton Friedmans idéer, också i Sverige. Teorin om den naturliga arbetslösheten spred sig bland politiker och ekonomer i USA och Europa och i dess spår har massarbetslösheten brett ut sig.

Ett ljus i mörkret är att en motreaktion bland framför allt amerikanska ekonomer nu växer sig allt starkare. Förhoppningsvis kommer denna humana ekonomiska skola att på sikt påverka även den svenska debatten.